

Pääkirjoitus

Murrosajat korostavat tutkimukseen perustuvan vuoropuhelun tarvetta

Anna Kinnunen ja Antti Lindfors

Kulunut kevät jää mieliin murroskautena, jolloin Ukrainan sota katkaisi Euroopan pitkän rauhan kauden. Kuvat kodeistaan ja kotimaastaan pakenevista ukrainalaisista saivat huokaamaan, miten jokin, jonka ei ikinä enää pitänyt toistua, voikin jälleen olla osa 2020-luvun eurooppalaista todellisuutta. Sota tuntuu monessa mielessä tulleen lähelle, ja sillä on ollut vaikutuksensa myös yliopistomaailmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi pian sodan puhjettua suosituksen, jonka mukaan yhteistyö venäläisten ja valkovenäläisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa tulisi keskeyttää. Monet tutkimushankkeet ovatkin tällä hetkellä jäissä eikä uusia käynnistetä.

Yhteistyön jäädyttäminen Venäjän hallinnon rahoittamien tutkimusinstituutioiden kanssa on ymmärrettävä ja perusteltu ratkaisu, mutta samalla se herättää vääjäämättä myös perustavanlaatuisia kysymyksiä tieteen vapaudesta, uuden tiedon tuottamisen perusteista sekä tutkijoiden toiminnasta suhteessa tutkimusta mahdollistaviin instituutioihin. Voidaan syys-täkin kysyä, onko yhteistyön katkaiseminen kestävä ratkaisu tilanteessa, jossa molempia osapuolia ymmärtämään pyrkivälle vuoropuhelulle on nyt, jos koskaan, tilausta. Monilla suomalaisilla yliopistoilla on myös perinteisesti ollut Venäjään liittyvää ja venäläiseen kulttuuriin kohdistuvaa tutkimustoimintaa ja sen synnyttämää vankkaa asiantuntemusta, jota ei olisi saavutettu ilman yhteistyötä venäläisten tutkijoiden kanssa. Kyky arvioida ja selittää itänaapurimme toimintaa myös tavalliselle kansalaiselle ymmärrettävällä tavalla on erityisen arvokasta aikana, jolloin elämme sotaa käyvän ja arvaamattoman valtion rajanaapurina. Ilman molemminpuolista vuorovaikutusta sekä perusteltua ja asiallista, tutkimukseen pohjautuvaa tietoa menetämme otteen ja ymmärryksen toisistamme.

Eloren keskeisaloilla tehtävällä tutkimuksella tulee jatkossakin olemaan paljon työtä ja annettavaa yhteiskunnallisten ja poliittisten murrosten tulkinnassa. Voimakkaasti elävä turvallisuusympäristö Euroopassa ja Suomessa tuottaa kokemuksia ja jäsenyyksiä pakolaisuudesta, vastarinnasta ja avunannosta, joiden kriittisessä tarkastelussa tarvitaan myös perinteen- ja kulttuurintutkijoita. Kevään tapahtumien myötä myös *Eloren* nyt käsillä oleva teemanumero nousee tietyllä tapaa entistä ajankohtaisemmaksi. Teemanumero käsittelee arkipäivän esineitä sekä rajojen ja liikkumisen kokemuksia, ja se sisältää johdannon, kolme

artikkeliä, esseen ja esittelyn. Toimittamisesta ovat vastanneet Tuulikki Kurki, Saija Kaskinen ja Tarja Tantu Itä-Suomen yliopistosta. Numero pohjautuu vuosina 2018–2021 toimineeseen, Koneen Säätiön rahoittamaan *Kadonnut kinnas ja muita tarinoita* -hankkeeseen, jossa tarkasteltiin liikkumisen seurauksena rakentuvia uusia naapuruuksia esineiden, esineistä kertomisen ja kertomusten vastaanoton näkökulmasta.

Teemanumeron toimittajat esittelevät numeronsa ja hankkeensa taustat tarkemmin omassa johdanto-osuudessaan, mutta esimerkkinä mainittakoon Tiina Sotkasiiran ja Pirjo Pölläsen artikkeli, joka tarkastelee turvapaikanhakijoiden kokemuksia kännykän käytöstä. Kännykkä on monelle turvapaikanhakijalle miltei ainoa kotimaasta mukana matkannut esine, joka luo tuttuutta, turvaa ja yhteyttä menneeseen uudessa ympäristössä. Kevään tapahtumien myötä emme voi olla miettimättä, millaisia esineitä kulkee tänäkin päivänä kotimaastaan pakenevien ukrainalaisten matkassa ja millaisia kertomuksia, tunteita ja merkityksiä niihin ajan myötä kiinnittyy. Entä millaista on palata kotiin tilanteessa, jossa kaikki tuttu materia on tuhoutunut ja ympäristö on muuttunut vieraaksi? Kenties myös näitä kysymyksiä tarkastellaan tulevaisuudessa *Eloressa*.

Tämän *Eloren* sisällössä kuvastuukin hyvin se, kuinka tutkimus elää ajassa tarttuen aina ajan-kohtaisiin ja yllättäviinkin aiheisiin. Samalla tutkimuksen tulokset kypsyvät luonnollisesti hieman viiveellä. Teeman ulkopuolisissa artikkeleissa esille nousevat esimerkiksi korona-ajan vaikutukset, kun Johanna Hokka, Elisa Kurtti ja Pia Olsson tarkastelevat Zoom-välitteisen ryhmähaastattelun muotoutumista eri toimijoiden välisenä vuorovaikutuksena. Artikkelin kimmokkeena on ollut nimenomaan koronapandemia, joka pakotti tutkijat etsimään verkovälitteisistä sovelluksista uusia keinoja kenttätöiden toteuttamiseksi ja aineistonkeruun mahdollistamiseksi. Ulla Valoveden ja Riitta Rainion jännittävässä artikkelissa kuulostellaan Lammasjärven kalliomaalausten laulumaisemia eli laulun kaikumista maalauskaaliosta. Poikkitieteellinen tutkimus yhdistää luovasti folkloristiikan ja lähialojen tutkimusta akustiikan ja musiikkitieteen menetelmiin ja tuottaa uutta tietoa kalliotaiteen visuaalisista ja auditiivisista aistiulottuvuuksista. Tove Ingebjørg Fjellin ruotsinkielisessä artikkelissa puolestaan tarkastellaan vapaaehtoista lapsettomuutta, tulevaisuudenkuvia ja ilmastonmuutosta norjalaisten media-, kysely- ja arkistoaineistojen valossa. Rungas numero sisältää lisäksi yhden katsauksen, kolme väitöslektiota sekä nipun tuoreita kirja-arvioita.

Kevät toi mukanaan muutoksia myös *Eloren* päätoimittajuuteen. Toisena päätoimittaja jatkaa edelleen FT Antti Lindfors, mutta vuodenvaihteessa väistyneen FT Heidi Henriikka Mäkelän tilalla toisena päätoimittajana aloitti FT Anna Kinnunen. Anna on joensuulainen perinteentutkija, joka työskentelee yliopisto-opettajana kulttuurintutkimuksen koulutusohjelmassa Itä-Suomen yliopistossa. Hän on kiinnostunut erityisesti terveydestä, sairaudesta ja hyvinvoinnista perinteen- ja kulttuurintutkimuksen näkökulmista. Vuonna 2020 valmistuneessa väitöskirjassaan hän tarkasteli mielen sairastamiseen kytkeytyviä kulttuurisia käsityksiä. Anna kiittää luottamuksesta ja ottaa päätoimittajan pestin ilolla ja kunnioituksella vastaan! Samalla *Elore* kiittää Heidiä arvokkaasta ja ansiokkaasta työstä lehden eteen ja toivottaa lukijoilleen lempeitä kesäpäiviä uuden numeron parissa.